

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Заступник керівника
(проректор з науково-педагогічної роботи)



М. В. Афанасьєв
М. В. Афанасьєв

Організація та управління системою фінансово-економічної безпеки

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань	07 "Управління та адміністрування"
Спеціальність	073 "Менеджмент"
Освітній рівень	другий (магістерський)
Освітня програма	Управління фінансово-економічною безпекою

Вид дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

базова
українська

Завідувач кафедри
міжнародного бізнесу та економічного аналізу

Отенко Ірина Павлівна

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2018

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри міжнародного бізнесу та економічного аналізу
Протокол № 1 від 28.08.2018 р.

Розробник:

Мішин Олександр Юрійович, к.е.н., доц. кафедри міжнародного бізнесу та економічного аналізу

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

1. Вступ

Анотація навчальної дисципліни: В умовах нестабільності середовища функціонування суб'єктів господарювання актуальними є питання забезпечення належного рівня фінансово-економічної безпеки.

Вивчення дисципліни дає можливість студентіві набути досвіду: організації управління фінансово-економічною безпекою, формування системи управління фінансово-економічною безпекою, вибору та застосування відповідного інструментарію управління в сфері безпеки.

Мета навчальної дисципліни: є формування у студентів знань та навичок щодо організації та управління системою фінансово-економічної безпеки на підприємствах, в установах та організаціях.

Курс	1	
Семестр	1	
Кількість кредитів ECTS	5	
Аудиторні навчальні заняття	лекції	14
	семінарські, практичні	26
Самостійна робота		110
Форма підсумкового контролю	іспит	

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Інформатика	Конкурентний аналіз та конкурентна розвідка
Політекономія	Правове забезпечення суб'єктів господарської діяльності України
Мікроекономіка	Конкурентний аналіз та конкурентна розвідка
Макроекономіка	Наукове та методичне забезпечення діяльності фахівців з фінансово-економічної безпеки
Бухгалтерський облік	
Маркетинг	
Менеджмент	

2. Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Компетентності	Результати навчання
Здатність формулювати концептуальні засади управління фінансово-економічною безпекою	Вміти розробляти концепції управління фінансово-економічною безпекою
Здатність організувати управління фінансово-економічною безпекою	Здійснювати організацію управлінської діяльності в сфері фінансово-економічної безпеки підприємства
Здатність формувати систему управління фінансово-економічною безпекою підприємства	Розробляти організаційну та функціональну структуру системи управління фінансово-економічною безпекою підприємств
Здатність протидіяти загрозам фінансово-економічній безпеці	Застосовувати інструменти протидії загрозам фінансово-економічній безпеці
Здатність забезпечувати достатній рівень кадрової безпеки на підприємстві	Здійснювати оцінку та підтримання належного рівня кадрової безпеки підприємства

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теорія безпеки соціальних систем

Тема 1. **Безпека соціальних систем: теоретичні та історичні аспекти**

1.1. Соціальні системи: еволюція та загрози зовнішньої середовища.

Загрози та небезпеки соціальних систем : зміни навколишнього середовища, зміни в соціальному середовищі, економічні та політичні зміни, науково-технічний прогрес.

1.2. Роль та місце безпеки в життєдіяльності людини та суспільства.

Життєдіяльність та її визначення. Місце безпеки в ієрархії потреб Маслоу. Потреба в безпеці людини. Безпека суспільства

1.3. Наука безпеки соціальних систем та її методи.

Змістове наповнення науки про безпеку соціальних систем. Структурно-логічна конфігурація теорії управління безпекою соціальних систем. Становлення теорії управління безпекою соціальних систем базується на основних положеннях теорій та концепцій. Методи теорії управління безпекою соціальних систем.

Тема 2. **Соціальна система як об'єкт безпеки**

2.1 Сутність та зміст категорії «безпека».

Погляди до трактування та розуміння безпеки. Безпека як філософська категорія. Безпека як суспільне явище. Безпека як економічна категорія. Загальне поняття безпеки соціальної системи.

2.2. Особливості та форми соціальних систем

Головна особливість соціальних систем. Категорія соціум. Особливості суспільства як соціальної системи. Типологій соціальних систем. Організації та її організаційно-правові форми.

2.3. Концептуальний підхід до безпеки соціальних систем.

Концепція безпеки соціальних систем на засадах сталого розвитку. Поняття сталого розвитку та тривимірна мета сталого розвитку соціальних систем. Положення «Порядку денного на XXI століття» та місце безпеки соціальних систем. Принципи Концепції сталого розвитку.

2.4. Ієрархічні рівні безпеки соціальних систем.

Особливості та види безпеки людини (громадянина, індивідуальності), безпеки організації, безпеки держави, безпеки суспільства, національної безпеки, міжнародної та глобальної, або всесвітньої безпеки, безпеки ноосфери.

Тема 3. Інституціональні основи управління безпекою соціальних систем.

Державна та недержавна системи безпеки

3.1. Інституціональне середовище безпеки соціальних систем.

Поняття інституту безпеки та інституціонального середовища. Характеристики основних компонентів інституціонального середовища безпеки соціальних систем: нормативно-правового; організаційного; самоорганізаційного; соціально-культурного; когнітивного. Культура безпеки та її особливості.

3.2. Система цінностей. Формування концепції та політики безпеки соціальних систем.

Розуміння категорії «цінність». Цінності-цілі, або вищі (абсолютні) цінності, і цінності-засоби (інструментальні цінності). Природні цінності та соціальні цінності (матеріальні та духовні, особисті, корпоративні та національні). Типові ціннісні структури. Ланцюг формування політики безпеки соціальних систем. Поняття політики та концепції безпеки.

3.3. Інтереси та безпека соціальних систем. Баланс інтересів як необхідна умова безпеки соціальних систем.

Пізнання сутності безпеки через категорію інтересів. Класифікація інтересів. Поділ інтересів за функціями та сферами життєдіяльності, за характером взаємодії суб'єктів життєдіяльності. Взаємний облік і збалансованість інтересів особистості, організації, суспільства та можливі протиріччя. Форми реалізації взаємодії інтересів особистості, організації, суспільства: співробітництво або боротьба. Типи взаємодії інтересів особистості, організації, суспільства. Чотири види збалансованості інтересів суб'єктів соціальної системи.

Тема 4. Державне регулювання в сфері безпеки. Недержавні структури безпеки

4.1 Сутність та зміст національної безпеки.

Становлення та визначення терміну «національна безпека». Рівні та загрози національної безпеки. Предметне поле національної безпеки. Система національних цінностей, національних інтересів та національних цілей.

4.2. Державна система забезпечення національної безпеки. Нормативно-правові засади забезпечення безпеки.

Предметне поле національної безпеки. Концепція національної безпеки. Політика забезпечення національної безпеки. Система забезпечення національної безпеки. Зовнішні та внутрішні суб'єкти забезпечення національної безпеки. Державні інститути забезпечення національної безпеки та їх функції. Система нормативно-правового забезпечення національної безпеки. Ключові завдання політики національної безпеки у внутрішній сфері. Участь країни у міжнародних організаціях та міжнародній діяльності щодо забезпечення безпекового суспільства.

4.3. Зміст діяльності та завдання недержавних структур забезпечення безпеки.

Історичні аспекти розвитку недержавної системи забезпечення національної безпеки. Визначення недержавної системи забезпечення національної безпеки. Суб'єкти забезпечення національної безпеки на рівні недержавної системи. Об'єкти недержавної системи безпеки. Завданнями недержавної системи безпеки з охорони й захисту законних прав та інтересів підприємницьких структур.

Змістовий модуль 2. Організація та управління системою фінансово-економічної безпеки

Тема 5. Роль та місце фінансово-економічної безпеки в управлінні організацією

5.1. Поняття безпеки організації, загроз та ризику.

Категорія безпеки та її визначення. Зміст поняття «безпека організації». Основні концепти безпеки: загроза, вразливість, ризик. Визначення загрози та завдання професіонала з безпеки щодо протидії загрозам. Вразливість, її розуміння, приклади вразливостей організації. Ризик та його визначення.

5.2. Визначення фінансово-економічної безпеки організації.

Аналіз пошукових запитів за термінами безпеки організації. Визначення та відмінності корпоративної, економічної та фінансово-економічної безпеки. Об'єкти економічної безпеки та ознаки забезпечення економічної безпеки підприємства. Змістовне наповнення фінансово-економічної безпеки. Цілі діяльності професіоналів з ФЕБ організації.

5.3. Загрози фінансово-економічній безпеці організації та їх види.

Трактування загроз фінансово-економічній безпеці підприємництва. Ознаки, які є характерними для загроз економічній безпеці підприємницької діяльності. Загрози фінансово-економічній безпеці підприємницької діяльності за класифікаційними ознаками. Характеристики зовнішніх загроз фінансово-економічній безпеці підприємства, як то: економічні загрози в країні і світі; політичні загрози в країні і світі; загрози з боку державних органів (корупція і т. д.); загрози при здійсненні цивільно-правових відносин з контрагентами; загрози з боку конкурентів; техногенні та природні загрози; загрози, пов'язані з організованою злочинністю. Внутрішні загрози: за ступенем важкості наслідків; за суб'єктами загроз; за видом збитку; «передбачувані» та непередбачувані загрози.

5.4. Механізм реалізації загроз та способи захисту фінансово-економічної безпеки організації

Послідовність боротьби із загрозою. Визначення механізмів реалізації загрози, мотивів агентів загроз, засобів та способів. Найбільш типові види економічних злочинів та їх трактування. Три елементи «злочину» за визначенням Асоціації сертифікованих фахівців у боротьбі з шахрайством: мотив, можливість, раціональний підхід. Теорії, що надають пояснення мотивів та протиправних дій.

5.5. Рівні загроз фінансово-економічній безпеці організації. Загрози фінансово-економічній безпеці підприємства. Загрози за класифікаційними ознаками: постійні та тимчасові, зовнішні та внутрішні. Зовнішні загрози: економічні загрози в країні і світі; політичні загрози в країні і світі; загрози з боку державних органів (корупція і т. д.); загрози при здійсненні цивільно-правових відносин з контрагентами; загрози з боку конкурентів; техногенні та природні загрози; загрози, пов'язані з організованою злочинністю.

Тема 6. Система фінансово-економічної безпеки організації

6.1. Управління фінансово-економічною безпекою і корпоративне управління.

Типові економічні злочини в системі корпоративного управління організацій. Після поділу функцій володіння та управління в системі корпоративного управління між акціонерами (принципалами) і найманими менеджерами (агентами), агентські відносини. Агентська проблема, зіткнення інтересів учасників корпоративного управління. Стейкхолдери та їх очікування. Основні загрози фінансово-економічній безпеці організації в системі корпоративного управління.

6.2. Підходи до формування системи фінансово-економічної безпеки організації.

Система фінансово-економічної безпеки організації, її визначення. Модель трьох ліній захисту, роль безпеки в організації внутрішнього контролю. Основна мета створення системи фінансово-економічної безпеки. Якими властивостями характеризується система фінансово-економічної безпеки. Об'єкти системи фінансово-

економічної безпеки. Суб'єкти системи фінансово-економічної безпеки організації: внутрішні та зовнішні. Тривимірний модель системи фінансово-економічної безпеки.

6.3. Компоненти системи ФЕБ організації та їх взаємоузгодженість з безпекою зовнішньої середовища. Бачення, місія та кредо організації, які мають ув'язувати всі рівні управління та організаційні функції. Концепція фінансово-економічної безпеки організації. Політика фінансово-економічної безпеки організації. Відділи, які є невід'ємними елементами СФЕБ. Корпоративна культура та її значення в СФЕБ.

6.4. Функції системи фінансово-економічної безпеки організації. Чотири основні функції: запобіжно-профілактична, інформаційно-аналітична, організаційно-консультативна, оперативно-розслідувальна.

6.5. Контролюючі органи фінансово-економічної безпеки організації та їх функції.

Перелік органів, які контролюють діяльність суб'єктів господарювання. Правове підґрунтя проведення перевірок суб'єктів господарювання в Україні. Загальні правила проведення перевірок підприємств органами державного нагляду (контролю). Два типи заходів державного нагляду (контролю) – плановий та позаплановий. Органи, що позиціонують себе як такі, на які не поширюється дія Закону «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», але які є контролюючими органами. Найбільш часті порушення з боку перевіряючих органів. Основні завдання перевіряючих. Послідовність дій керівника підрозділу фінансово-економічної безпеки при плановій та позаплановій перевірках.

Тема 7. Організація управління фінансово-економічною безпекою організації

7.1. Послідовність, принципи організації та управління фінансово-економічною безпекою

Можливі варіанти організації управління фінансово-економічною безпекою організації. Порядок організації фінансово-економічної безпеки. Підрозділ фінансово-економічної безпеки та його організаційні функції. Опис випадків, що підтверджують доцільність організації підрозділу фінансово-економічної безпеки. Загальна схема організації та управління фінансово-економічною безпекою, 10 етапів. Опис принципів управління фінансово-економічною безпекою.

7.2. Вибір організаційної структури підрозділу фінансово-економічної безпеки

Чинники, що мають вплив на розмір та функціональне навантаження підрозділу фінансово-економічної безпеки. Типові види підрозділів, рекомендовані для організації підрозділів фінансово-економічної безпеки. Найбільше поширені в організації систем економічної безпеки організаційні структури. Місце підрозділу ФЕБ в лінійній структурі організації, переваги та недоліки. Лінійно-штабна структура організації фінансово-економічної безпеки, переваги та недоліки. Модель залучення незалежного консультанта для організації і оцінки фінансово-економічної безпеки.

7.3. Підпорядкованість підрозділу фінансово-економічної безпеки, його повноваження

Розподіл повноважень і функцій з організації та управління фінансово-економічної безпеки компанії. Визначення рівня підпорядкованості підрозділу з безпеки в фінансово-господарській діяльності підприємства. Організаційні моделі підпорядкованості підрозділів з безпеки. Незалежність підрозділу фінансово-економічної безпеки. Об'єктивність роботи підрозділу фінансово-економічної безпеки. Приклади функціональної підзвітності підрозділу фінансово-економічної безпеки. Функції директора в організації роботи підрозділу фінансово-економічної безпеки.

7.4. Правові та нормативно-методичні засади управління фінансово-економічною безпекою

Правове та нормативно-методичне забезпечення управління фінансово-економічною безпекою. Правова основа створення та діяльності підрозділу з безпеки

організації: статут організації та положення про підрозділ з безпеки. Організаційно-розпорядчі документи, що регламентують порядок і правила роботи підрозділу фінансово-економічної безпеки. Дії керівника підрозділу фінансово-економічної безпеки щодо закріплення організаційно-розпорядчих документів.

7.5. Види завдань підрозділу фінансово-економічної безпеки. Мінімізація економічних ризиків при укладенні договорів. Внутрішній контроль. Система взаємодії з правоохоронними органами. Забезпечення інформаційної безпеки.

Тема 8. Планування та координація в системі фінансово-економічної безпеки організації

8.1. Механізм управління фінансово-економічною безпекою

Визначення організаційного механізму управління фінансово-економічною безпекою. Функції управління безпекою в циклі управління підприємства: планування, організація, мотивація, облік і контроль, регулювання.

8.2. Стратегічне та тактичне планування в управлінні фінансово-економічною безпекою

Важливість розробки короткого, функціонального і зрозумілого плану фінансово-економічної безпеки організації. Структура бізнес-планів організації. Стратегічний бізнес-план підрозділу фінансово-економічної безпеки та завдання, які він встановлює. Тактичний бізнес-плани підрозділу фінансово-економічної безпеки та що він передбачає. Річний бізнес-план підрозділу фінансово-економічної безпеки, цілі і завдання які встановлює.

8.3. Програма та бюджет заходів щодо забезпечення фінансово-економічної безпеки організації.

Необхідність програми захисту, структура та склад орієнтовної програми економічної безпеки підприємства. Засоби та методи забезпечення безпеки. Механізм реалізації програми економічної безпеки. Бюджет заходів забезпечення фінансово-економічної безпеки.

8.4. Взаємодія підрозділу фінансово-економічної безпеки з іншими підрозділами організації та зовнішніми структурами щодо протидії загрозам.

Функціональні служби підприємства, які приймають участь в забезпеченні фінансово-економічної безпеки. Питання взаємодії підрозділу фінансово-економічної безпеки з іншими підрозділами підприємства: опис функцій підрозділів підприємства. Напрями взаємодії підрозділу фінансово-економічної безпеки і правоохоронних структур.

Тема 9. Кадрова безпека в системі фінансово-економічної безпеки організації

9.1. Кадрова безпека організації, її сутність та чинники загроз.

Розуміння кадрової безпеки, її значення в забезпеченні безпеки організації. Кадри як основні агенти загроз в системі фінансово-економічної безпеки організації. Проблематика безпеки особистості в організації. Загрози особистості за їх джерелами. Види безпеки особистості в організації: фізична, психологічна, духовна та інформаційна; та їх характеристики та методи управління ними.

9.2. Система мотивації та культура безпеки організації. Опис типового шахрая. Мотиви злочинів або, що спонукає людей до протиправних дій, з позиції теорії аномії, теорії диференціальної асоціації, теорія маркування, культура безпеки

9.3. Профілактичні методи кадрової безпеки в системі фінансово-економічної безпеки

Процедура підбору персоналу в службу безпеки підприємства. Техніки співбесіди при прийомі на роботу, оцінки, просування та стимулювання персоналу. Правила внутрішнього трудового розпорядку підрозділу економічної безпеки установи, організації, підприємства. Методи оцінювання персоналу служб фінансово-економічної безпеки: аналіз робіт та самооцінка, розрахункові методи (визначення коефіцієнтів), експертне оцінювання, рейтингова оцінка, навчальна тривога. Оцінювання тривалості

та складності робіт щодо забезпечення безпеки організації. Витрати на персонал служби безпеки організації, порядок встановлення надбавок, доплат, премій працівникам організації за діяльність щодо забезпечення фінансово-економічної безпеки.

9.4. Техніки агентурної роботи професіоналів з фінансово-економічної безпеки.

Напрями роботи служби безпеки з персоналом організації: перевірка кандидатів при прийомі на роботу, виявлення можливих ризиків і загроз для організації; забезпечення безпеки в процесі виконання персоналом службових обов'язків; запобігання нанесення економічного збитку та витоку інформації, складової комерційної таємниці у випадку звільнення співробітника.

9.5. Управління персоналом та етична відповідальність підрозділу фінансово-економічної безпеки

Поняття кадрової безпеки. Підготовка керівного складу підприємства щодо проведення ефективних заходів із зниження рівня небезпек, загроз та ризиків. Розподіл та закріплення повноважень й відповідальності персоналу. Опис посадових обов'язків та кваліфікаційних вимог до персоналу підрозділів з безпеки (інструкції працівників підрозділу економічної безпеки підприємства, установи, організації). Підвищення кваліфікації працівників підпорядкованого структурного підрозділу в галузі фінансово-економічної безпеки.

Тема 10. Моніторинг та контроль в системі фінансово-економічної безпеки організації

10.1. Організація моніторингу ФЕБ організації.

Визначення моніторингу. Інформаційна роль моніторингу в СФЕБ. Діагностична роль моніторингу. Аналітична роль моніторингу.

10.2. Основні компоненти внутрішнього контролю організації.

Визначення та функції внутрішнього контролю. Основні елементи системи внутрішнього контролю. Концепція управління ризиками COSO.

10.3. Аналіз стану фінансово-економічної безпеки організації.

Критерії фінансово-економічної безпеки за групами показників. Перша група показників - характеризують результати господарської діяльності підприємства, її платоспроможності, фінансової стійкості, ділової активності. Шахрайство у фінансовій звітності. Друга група - показники кадрової статистики, обліку і звітності по праці та заробітній платі персоналу. Третя - соціальні показники, що характеризують рівень соціального розвитку організації, стан соціально-психологічного клімату в колективі.

10.4. Витрати та джерела фінансування управління ФЕБ.

Поняття ефективності, прибуток та рентабельність служби безпеки організації. Критерії оцінювання роботи підрозділу з фінансово-економічної безпеки. Техніка моніторингу і критерії щодо оцінювання функції фінансово-економічної безпеки організації. Контроль рівня фінансово-економічної безпеки.

4. Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських, занять і оцінюється сумою набраних балів

(максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти іспит, – 35 балів);

модульний контроль, що проводиться у формі колоквиуму як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового екзамену, відповідно до графіку навчального процесу.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів. Оцінювання знань студента під час семінарських, практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються; вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії; логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки; арифметична правильність виконання індивідуального та комплексного розрахункового завдання; здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань; вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання; застосування аналітичних підходів; якість і чіткість викладення міркувань; логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми; самостійність виконання роботи; грамотність подачі матеріалу; використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ; оформлення роботи.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену, завданням якого є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей.

Кожен екзаменаційний білет складається із 20 тестів та 3 практичних задач (ситуаційної, діагностичної та евристичної).

Практичні завдання передбачають вирішення типових професійних завдань фахівця на робочому місці та дозволяють діагностувати рівень підготовки і компетентності студента з навчальної дисципліни.

Результат семестрового екзамену оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів) і проставляється у відповідній графі екзаменаційної "Відомості обліку успішності".

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімально можлива кількість балів, набраних на екзамені, – 25.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Розподіл балів за тижнями згідно технологічної карти подано в табл.

Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модуля			Практичні заняття	Семінарські заняття	Перевірка есе	Презентація	Експрес-опитування	Перевірка домашніх завдань	Письмова контрольна робота	Колоквіум	Усього	
Змістовий модуль 1. Теорія управління безпекою соціальних систем	Тема 1. Безпека соціальних систем: теоретичні та історичні аспекти	1 тиждень		1							1	
	Тема 2. Соціальна система як об'єкт безпеки	3 тиждень		1		1	4				6	
			1		4					5		
	Тема 3. Інституціональні основи управління безпекою соціальних систем.	5 тиждень		1					4			5
							2				2	
Тема 4. Державне регулювання в сфері безпеки. Недержавні структури безпеки	7 тиждень		1		4						5	
									6		6	
Змістовий модуль 2. Організація управління фінансово-економічною безпекою	Тема 5. Роль та місце фінансово-економічної безпеки в управлінні організацією	9 тиждень		1				1			2	
	Тема 6. Система фінансово-економічної безпеки організації	10 тиждень							4		4	
		11 тиждень		1		1					2	
	Тема 7. Організація управління фінансово-економічною безпекою організації	12 тиждень							4		4	
		13 тиждень		1				2			3	
	Тема 8. Планування та координація в системі фінансово-економічної безпеки організації	14 тиждень					1				1	
	Тема 9. Кадрова безпека в системі фінансово-економічної безпеки організації	15 тиждень		1	4			3			8	
Тема 10. Моніторинг та контроль в системі фінансово-економічної безпеки організації	16 тиждень								6		6	
	Іспит										40	
	Усього		1	8	8	6	3	6	16	12	100	

Виставлення підсумкової оцінки здійснюється за шкалою, наведеною в табл.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

5. Рекомендована література

Основна

1. Донець Л. І. Економічна безпека підприємства : навч. посібн. для студ. вищ. навч. закладів / Л. І. Донець, Н. В. Ващенко. – К. : ЦУЛ, 2008. – 239 с.
2. Єрмошенко М. М. Економічні та організаційні засади забезпечення фінансової безпеки підприємства : препринт наукової доповіді / за наук. ред. М. М. Єрмошенка. – К. : Нац. академія управління, 2005. – 77 с.
3. Кавун С. В. Система економічної безпеки: методологічні та методичні засади : монографія / С. В. Кавун. – Х. : ХНЕУ, 2009. – 299 с.
4. Куркін М. В. Контроль та захист економічної безпеки діяльності підприємства : навч. посібн. / М. В. Куркін, В. Д. Понікаров, Д. В. Назаренко. – Х. : ІНЖЕК, 2010. – 297 с.
5. Отенко І. П. Економічна безпека підприємства : навчальний посібник / укл. І. П. Отенко, Г. А. Іващенко, Д. К. Воронков. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2012 – 256 с.
6. Отенко І. П. Теорія управління безпекою соціальних систем: навчальний посібник / укл. І. П. Отенко, Н. О. Москаленко, Г. Ф. Азаренков. – Х.: Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 242 с.
7. Пономаренко В. С. Концептуальні основи економічної безпеки : монографія / В. С. Пономаренко, С. В. Кавун. – Х. : ХНЕУ, 2008. – 255 с.

Додаткова

8. Власюк О. С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку/ О. С. Власюк; Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України. – К., 2008. – 48 с.
9. Гнилицкая Л. В. Теоретико-методологические и прикладные основы обеспечения экономической безопасности субъектов хозяйственной деятельности : монография / Л. В. Гнилицкая, А. И. Захарок, П. Я. Прыгунов. – К. : Дорадо-Друк, 2001. – 290 с.
10. Горбулін, В. П. Системно-концептуальні засади стратегії національної безпеки України / В. П. Горбулін, А. Б. Качинський. – К. : ДП «НВЦ «Євроатлантикінформ», 2007. – 592 с.

11. Козаченко А.В. Економічна безпека підприємства. Сутність і механізм забезпечення : монографія / А. В. Козаченко, В. П. Пономарьов, А. Н. Лещенко. – К. : Вид. "Либра", 2003. – 280 с.
12. Куркин Н. В. Управление экономической безопасностью развития предприятия / Н. В. Куркин. – Днепропетровск : Изд. АРТ-ПРЕСС, 2006. – 452 с.
13. Ліпкан, В.А. Безпекознавство: навч. посібник / В.А. Ліпкан. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2003. – 208 с.
14. Ліпкан В.А. Національна безпека України: Навчальний посібник. 2-ге видання. / В. А. Ліпкан. – К.:КНТ, 2009. – 576 с.
15. Мак-Мак В.П. Служба безопасности предприятия (организационно-управленческие и правовые аспекты деятельности)/ В.П. Мак-Мак. - М: Баярд, 2003. - 208 с.
16. Минаев Г. А. Безопасность организации: Учебник. / Г. А. Минаев. – К.: КНТ, 2009. – 440 с.
17. Новикова О. Ф. Економічна безпека: концептуальне визначення та механізм забезпечення / О. Ф. Новикова, Р. В. Покотиленко. – Донецьк : Прима, 2006. – 407 с.
18. Політологія [Текст] : навч. посіб. / [М. П. Гетьманчук та ін.] ; за заг. ред. д-ра іст. наук, проф. М. П. Гетьманчука. - К. : Знання, 2011. – 415 с.
19. Піскунова Л. Е. Безпека життєдіяльності. Підручник / Л. Е Піскунова., В. А. Прилипко, Т. О. Зубок – Київ: Академія, 2012. – 224 с.
20. Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки. Монографія / В. П. Горбулін, А. Б. Качинський. – К. : НІСД, 2010. – 288 с.
21. Сумець О. М. Стратегії сучасного підприємства та його економічна безпека / О. М. Сумець, М. Б. Тумар. – К. : Вид. "Хай-Тек Прес", 2008. – 400 с.
22. Сытник Г.П. «Словарь-справочник» Государственное управление в сфере национальной безопасности/ Под ред. Г. П. Сытника. – Киев: Русское слово, 2012. – 41 с.
23. Тумар М. Б. Основи економічної безпеки підприємства: Навч. посіб. / М. Б. Тумар – К.: «Хай-Тек Пресс», 2008. – 232 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

24. Статистика України : Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
25. Статистична звітність емітентів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.smida.gov.ua/db/emitent.
26. Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua.